Установа адукацыі
«Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт культуры і мастацтваў»

ЗАЦВЯРДЖАЮ
Рэктар БДУКМ
____________ Ю. П. Бондар
«___» ____________2015 г.
Рэгістрацыйны № ВД - ____ / баз .

ДАДАТКОВЫ НАРОДНЫ ІНСТРУМЕНТ

Вучэбная праграма ўстановы вышэйшай адукацыі
па вучэбнай дысцыпліне
для спецыяльнасці 1-18 01 01 Народная творчасць
(па напрамках),
напрамку спецыяльнасці 1-18 01 01-02 Народная творчасць
(інструментальная музыка), спецыялізацыі 1-18 01 01-02 02
Інструментальная музыка духавая

РЕПОЗИТОРИЙ БГУКИ

Мінск
БДУКМ
2015

СКЛАДАЛЬНІК
А. Л. Карацееў, прафесар кафедры духавой музыкі ўстановы адукацыі «Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт культуры і мастацтваў», кандыдат мастацтвазнаўства, дацэнт

РЭЦЭНЗЕНТЫ:
А. І. Кавалёў, дацэнт кафедры музычна-інструментальных дысцыплін установы адукацыі «Беларускі дзяржаўны педагагічны ўніверсітэт імя М. Танка», кандыдат педагагічных навук, дацэнт;
В. М. Ушакова, прафесар кафедры псіхалогіі і педагогікі ўстановы адукацыі «Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт культуры і мастацтваў», доктар педагагічных навук, прафесар

РЭКАМЕНДАВАНА ДА ЗАЦВЯРДЖЭННЯ:
кафедрай духавой музыкі ўстановы адукацыі «Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт культуры і мастацтваў» (пратакол № 5 ад 19.12.2013 г.);
прэзідыумам навукова-метадычнага савета ўстановы адукацыі «Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт культуры і мастацтваў» (пратакол № 3 ад 20.02.2014 г.)

Адказны за рэдакцыю: В. Б. Кудласевіч
Адказны за выпуск: А. Л. Карацееў

РЕПОЗИТОРИЙ БГУКИ

ТЛУМАЧАЛЬНАЯ ЗАПІСКА

Вучэбная дысцыпліна «Дадатковы народны інструмент» спрыяе фарміраванню ў студэнтаў навыкаў выканальніцтва на беларускіх народных духавых інструментах на лепшых узорах фальклорнай і сучаснай народнай музыкі на аснове дыдактычных прынцыпаў, перш за усё – ад простага да складанага ў адпаведнасці з размеркаваннем інструментаў па вучэбных семестрах. Дзякуючы матэрыялам дысцыпліны навучанне на беларускіх народных духавых інструментах спрыяе развіццю ў студэнтаў самастойнасці мастацка-вобразнага мыслення, усебаковаму развіццю творчай індывідуальнасці будучага спецыяліста духавога мастацтва, здольнага выконваць камерна-інструментальные, ансамблевыя ці аркестравыя творы як на асабістым базавым духавым інструменце (флейта, кларнет, саксафон, труба, трамбон і інш.), так і на беларускім народным духавым інструменце (дудка, дуда, акарына, драўляная труба і інш.) ці народным ударным інструменце: 1) санаціскныя ідэафоны («калотка», «лыжкі», «талеркі»); 2) націскныя ідэафоны («вугольнік», «брусочкі», «біла», «звон», «званок»); 3) патрэсваемые ідэафоны («кляшчоткі», «бразготкі», «шархуны»); 4) скрабковыя ідэафоны («трашчотка»); 5) шчыпковыя ідэафоны (гетэраглотачны «варган»); 6) мембранафоны: рамныя барабаны (аднабаковыя «бубны», аднабаковыя цыліндрычныя «барабаны»); мірлітоны («грэбень»).

Засваенне студэнтамі сутнасці асноў выканальніцкага майстэрства на беларускіх народных духавых інструментах прадугледжвае параўнальны аналіз і сувязь з музычна-тэарэтычнымі дысцыплінамі – «Тэорыя музыкі»; дысцыплінамі спецыялізацыі – «Народна-інструментальная музычная культура Беларусі», «Сусветная і нацыянальная гісторыя, тэорыя выканальніцтва на народных і ўдарных духавых інструментах», «Прафесійная педагогіка і методыка выкладання спецдысцыплін», «Методыка работы з аркестрам і ансамблем», «Інструментазнаўства і інструментоўка»; творча-практычнымі дысцыплінамі спецыялізацыі – «Аркестравы клас», «Інструментальны ансамбль» і інш.

Мэта вучэбнай дысцыпліны – засваенне студэнтамі навыкаў выканальніцтва на беларускіх народных духавых і ўдарных музычных інструментах. Гэтыя навыкі на тым ці іншым бела-

РЕПОЗИТОРИЙ БГУКИ

рускім народным духавым, ударным музычным інструменце выпускнікі могуць выкарыстоўваць падчас асабістай працоўнай прафесійнай дзейнасці (сольнае, ансамблевае ці аркестравае выканальніцтва).

Асноўныя *задачы вучэбнай дысцыпліны* «Дадатковы народны інструмент»:

– атрымаць неабходныя веды ў народна-інструментальным кірунку музычнага мастацтва;

– развіць адпаведныя творча-выканальніцкія навыкі ў асабістай мастацка-прафесійнай дзейнасці;

– састаўляць планы самастойнай творча-выканальніцкай дзейнасці па засваенні асноў выканальніцкага майстэрства на беларускіх народных духавых інструментах, уключаючы інструктыўны матэрыял – практыкаванні, гамы, эцюды, мастацкі матэрыял – камерна-інструментальныя творы, партыі ансамблевых ці аркестравых твораў, сольныя партыі ў суправаджэнні аркестра духавых і ўдарных інструментаў;

– самастойна вызначаць ансамблевыя ці аркестравыя цяжкасці і ажыццявіць адпаведную работу па іх дакладным выкананні;

– дакладна ажыццяўляць настройку таго ці іншага беларускага народнага духавога музычнага інструмента з дапамогай цюнера ці фартэпіяна;

– ажыццяўляць пошукі найбольш эфектыўных канцэртных увасабленняў народнай традыцыйнай музыкі і сучасных аўтарскіх твораў народна-інструментальнага мастацтва;

– спрыяць сацыякультурнаму прэстыжу народна-інструментальнай спадчыны Беларусі і развіццю айчынных народных традыцый.

У выніку вывучэння вучэбнай дысцыпліны «Дадатковы народны інструмент» студэнты павінны *ведаць:*

– спецыфіку выканальніцкай падрыхтоўкі на свістковых, язычковых, амбушурных беларускіх народных духавых ці ўдарных інструментах;

– класіфікацыю, функцыянальныя і мастацка-выканальніцкія асаблівасці асноўных беларускіх народных духавых ці ўдарных інструментаў;

– сутнасць і змест этапаў і асаблівасцей сольнага выканальніцтва ў суправаджэнні фартэпіяна ці аркестра духавых і ўдар-

РЕПОЗИТОРИЙ БГУКИ

ных інструментаў, у складзе ансамбля ці аркестра духавых і ўдарных інструментаў;

умець:

– выкарыстоўваць асноўныя элементы выканальніцкага майстэрства на беларускіх народных духавых ці ўдарных інструментах;

– вырашаць праблемы гукаўтварэння, звязаныя са спецыфікай традыцыйных народных духавых інструментаў;

– ажыццяўляць карэктуру інтанавання, збалансавання дынаміка-акустычнага гучання ў працэсе сумеснага выканання твора ў суправаджэнні фартэпіяна ці аркестра духавых і ўдарных інструментаў, у складзе ансамбля ці аркестра духавых і ўдарных інструментаў;

– карыстацца тэхналогіяй выканання штрыхоў, прыёмаў і манеры гучання ў адпаведнасці з жанрава-стылявой спецыфікай выконваемых твораў;

– дакладна выконваць метрарытмічныя структуры і прапануемую музычную арнаментыку (трэлі, групета, мардэнты і г. д.);

валодаць:

– асновамі выканання на храматычнай дудцы (сапрана *in C*) як асноўным дадатковым народным інструментам;

– асновамі выканання на дудзе *in D*, *in G* як асноўным дадатковым народным інструментам;

– асновамі выканання на акарыне *in C, in G* як дадатковым духавым народным інструменце;

– асновамі выканання на жалейцы *in G*, *in D* як дадатковым духавым народным інструменце;

– асновамі выканання на разнавіднасцях драўляных труб і рагоў як дадатковых духавых народных інструментах;

– асновамі выканання на народных ударных інструментах як дадатковым народным інструменце.

Падрыхтоўка студэнтамі заданняў падчас штодзённых аўдыторных, а таксама і пазааўдыторных самастойных заняткаў на беларускіх народных духавых свістковых, язычковых, амбушурных ці ўдарных інструментах прадугледжвае штосеместравую атэстацыю па выкананні сольных вучэбных праграм (*solo*; *solo* ў суправаджэнні фартэпіяна ці аркестра духавых і ўдарных інструментаў; выкананне партый ансамблевых і аркестравых твораў; выкананне асабістых партый у складзе ансамбля ці аркестра духавых і ўдарных інструментаў).

РЕПОЗИТОРИЙ БГУКИ

У адпаведнасці з вучэбным планам на вывучэнне вучэбнай дысцыпліны «Дадатковы народны інструмент» прадугледжана ўсяго 164 гадзіны, з якіх 70 гадзін – аўдыторныя індывідуальныя заняткі.

Рэкамендуемыя формы кантролю ведаў студэнтаў – экзамен і залікі.

РЕПОЗИТОРИЙ БГУКИ

ПРЫКЛАДНЫ ТЭМАТЫЧНЫ ПЛАН

Раздзелы і тэмы	Колькасць аўд. гадзін	
	усяго	інд. зан.
Уводзіны	1	1
Раздзел I. Засваенне інструктыўных асаблівасцей выканання на народных музычных інструментах		
Тэма 1. Асаблівасці засваення функцыянальных асноў гукаатрымання на беларускіх народных духавых музычных інструментах	7	7
Тэма 2. Сістэма настройкі беларускіх народных духавых інструментаў у працэсе выканання	4	4
Тэма 3. Засваенне штрыхоў, традыцыйных і спецыфічных прыёмаў гуказдабывання на беларускіх народных духавых інструментах	6	6
Тэма 4. Фразіроўка пры ігры на беларускіх народных духавых інструментах	8	8
Тэма 5. Праблема дынаміка-акустычнага балансу пры выкананні на беларускіх народных духавых інструментах	2	2
Тэма 6. Асаблівасці работы над метрарытмічнымі цяжкасцямі пры выкананні на беларускіх народных духавых інструментах	6	6
Раздзел II. Засваенне мастацка-выразных асаблівасцей народных музычных інструментаў і развіццё выканальніцкіх навыкаў		
Тэма 7. Методыка развіцця навыкаў чытання нот з ліста пры ігры на беларускіх народных духавых інструментах	6	6
Тэма 8. Асаблівасці вывучэння вучэбна-педагагічнага і канцэртнага рэпертуару для беларускіх народных духавых інструментаў	12	12
Тэма 9. Асаблівасці вывучэння сольных канцэртных музычных твораў для беларускіх народных духавых інструментаў у суправаджэнні духавога аркестра	8	8
Тэма 10. Асаблівасці вывучэння ансамблевых і аркестравых партый музычных твораў для беларускіх народных духавых інструментаў у суправаджэнні духавога аркестра	6	6
Тэма 11. Асаблівасці падрыхтоўкі да канцэртна-выканальніцкай дзейнасці выканаўцаў на беларускіх народных духавых інструментах	4	4
Разам…	70	70

РЕПОЗИТОРИЙ БГУКИ

ЗМЕСТ ВУЧЭБНАГА МАТЭРЫЯЛУ

Уводзіны

Сутнасць дысцыпліны і яе задачы. Месца дысцыпліны «Дадатковы народны інструмент» у сістэме падрыхтоўкі выканаўцаў на народных духавых інструментах у сферы музычнага выканальніцтва (сольнае, ансамблевае, аркестравае).

Сувязь дысцыплінамі з іншымі дысцыплінамі спецыяльнасці:

1) музычна-тэарэтычнымі дысцыплінамі – «Тэорыя музыкі»;

2) дысцыплінамі спецыялізацыі – «Народна-інструментальная музычная культура Беларусі», «Сусветная і нацыянальная гісторыя, тэорыя выканальніцтва на народных і ўдарных духавых інструментах», «Прафесійная педагогіка», «Методыка выкладання спецдысцыплін», «Методыка работы з аркестрам і ансамблем», «Інструментазнаўства і інструментоўка»;

3) творча-практычнымі дысцыплінамі спецыялізацыі – «Аркестравы клас», «Інструментальны ансамбль».

Класіфікацыя тыпавога традыцыйнага і сучаснага мадыфікаванага народнага духавога і ўдарнага музычнага інструментарыя, яго функцыі, мастацка-выканальніцкія асаблівасці.

Раздзел I. Засваенне інструктыўных асаблівасцей выканання на народных музычных інструментах

Тэма 1. Асаблівасці засваення функцыянальных асноў гукаатрымання на беларускіх народных духавых музычных інструментах

Тыпавыя выканальніцкія формы, у якіх выкарыстоўваюцца народныя духавыя і ўдарныя інструменты. Спецыфіка ўключэння народных духавых і ўдарных інструментаў у сучасную выканальніцкую практыку (сольнае выканальніцтва; ансамблевае выканальніцтва; аркестравае выканальніцтва).

Засваенне функцыянальных і мастацка-выканальніцкіх асаблівасцей тыпавога традыцыйнага і сучаснага мадыфікаванага народнага духавога і ўдарнага інструментарыя.

РЕПОЗИТОРИЙ БГУКИ

Тэма 2. Сістэма настройкі беларускіх народных духавых інструментаў у працэсе выканання

Асаблівасці інтанавання на беларускіх народных духавых інструментах (канструктыўныя, тэхналагічныя недахопы і шляхі іх пераадольвання). Узаемаабумоўленасць дакладнага інтанавання і арганалагічных асаблівасцей.

Меладычная, гарманічная настройка інструментаў і іх спецыфіка ў працэсе выканання *solo*, у складзе камерна-інструментальнага ансамбля з фартэпіяна, ансамбля ці аркестра духавых і ўдарных інструментаў.

Выкарыстанне розных спосабаў настройкі беларускіх народных духавых інструментаў (*пры дапамозе цюнера; пры дапамозе слыху; па камертоне; па гучанні другога інструмента* – духавога інструмента, беларускага народнага духавога інструмента).

Асаблівасці карэкціроўкі інтанавання ў працэсе сольнага ці сумеснага выканальніцтва: 1) прынцып ладатанальнага прыцягнення; 2) выкарыстанне дадатковай аплікатуры; 3) змяненне параметраў апертуры і амбушура; 4) карэкцыя экспрэсіі выканальніцкага дыхання.

Тэма 3. Засваенне штрыхоў, традыцыйных і спецыфічных прыёмаў гуказдабывання на беларускіх народных духавых інструментах

Паняцце «штрых», яго сутнасць і роля ў выканальніцкім музычным мастацтве. Разнавіднасці штрыхоў, якія выкарыстоўваюцца пры выканальніцтве на беларускіх народных духавых інструментах. Умоўныя абазначэнні асноўных штрыхоў, фарміраванне навыкаў іх выканання. Штрыхі як сродак артыкуляцыі.

Элементы і стадыі выканання штрыхоў: 1) пачатак (атака); 2) вядзенне; 3) заканчэнне гуку.

Асаблівасці і прыёмы гуказдабывання пры выкананні штрыхоў. Сутнасць узаемасувязі гуказдабывання і выканання штрыхоў.

Спецыфічныя штрыхі і прыёмы гуказдабывання, распаўсюджаныя ў народна-інструментальнай выканальніцкай практыцы.

Тэма 4. Фразіроўка пры ігры на беларускіх народных духавых інструментах

Паняцце «фразіроўка», яе сутнасць, значнасць і роля ў выканальніцкім музычным мастацтве. Асноўныя элементы фразі-

РЕПОЗИТОРИЙ БГУКИ

роўкі пры ігры на беларускіх народных духавых інструментах: матыў; перыяд; фраза; кантрапункт.

Фразіроўка як сродак выразнасці ў адпаведнасці са стылістычнымі асаблівасцямі твораў (арыгінальныя творы ці іх інструментоўкі).

Спецыфіка дакладнасці фразіроўкі пры выканальніцтве на беларускіх народных духавых інструментах з улікам іх дынаміка-акустычных, этнаарганалагічных і канструктыўна-мадыфікаваных асаблівасцей.

Тэма 5. Праблема дынаміка-акустычнага балансу пры выкананні на беларускіх народных духавых інструментах

Дынаміка як мастацка-выразны сродак музычнага мастацтва і яе спецыфіка з улікам гучання беларускіх народных духавых інструментаў у *solo*, у складзе камерна-інструментальнага ансамбля з фартэпіяна, ансамбля ці аркестра народных інструментаў.

Паняцце аб рэльефе, фоне, аб’ёме і балансе гучання на беларускіх народных духавых інструментах. Шляхі дасягнення аб’ёму прасторавага гучання беларускіх народных духавых інструментаў.

Развіццё выканальніцкіх навыкаў для дасягнення збалансаванага гучання ў складзе камерна-інструментальнага ансамбля з фартэпіяна, ансамбля ці аркестра духавых і ўдарных інструментаў.

Прынцыпы кантрасту дынамікі гучання на беларускіх народных духавых інструментах. Узаемасувязь дынамікі і музычнай фактуры.

Тэма 6. Асаблівасці работы над метрарытмічнымі цяжкасцямі пры выкананні на беларускіх народных духавых інструментах

Паняцці «метр» і «рытм», іх сутнасць у музычным мастацтве.

Метрарытм як адзін з галоўных элементаў і мастацкіх сродкаў музыкі.

Формаўтваральнае значэнне рытму, вывучэнне тыпавых і іншых варыянтаў метрарытмічных асаблівасцей лепшых узораў беларускай народна-інструментальнай спадчыны (арыгінальныя творы, апрацоўкі народна-песенных і танцавальных мелодый).

РЕПОЗИТОРИЙ БГУКИ

Развіццё навыкаў выканання розных метрарытмічных камбінацый на беларускіх народных духавых інструментах у *solo*, у складзе камерна-інструментальнага ансамбля з фартэпіяна, ансамбля ці аркестра духавых і ўдарных інструментаў (музычныя практыкаванні, гамы, эцюды, вучэбна-педагагічны і канцэртны рэпертуар).

Дасягненне дакладнасці метрарытму ў калектыўным выканальніцтве пры выкананні твораў у складзе камерна-інструментальнага ансамбля з фартэпіяна, ансамбля ці аркестра народных інструментаў.

Раздзел II. Засваенне мастацка-выразных асаблівасцей народных музычных інструментаў і развіццё выканальніцкіх навыкаў

Тэма 7. Методыка развіцця навыкаў чытання нот з ліста пры ігры на беларускіх народных духавых інструментах

Навыкі чытання нот з ліста і іх значнасць у працэсе падрыхтоўкі выканаўцаў на беларускіх народных духавых інструментах.

Развіццё выканальніцкіх навыкаў інтэнсіўнага засваення музычнага матэрыялу з мэтай пашырэння і засваення вучэбна-педагагічнага і канцэртнага рэпертуару.

Спосабы развіцця навыкаў чытання нот з ліста.

Актывізацыя і развіццё музыкальных здольнасцей у працэсе чытання нотнага тэксту ў складзе камерна-інструментальнага ансамбля з фартэпіяна, ансамбля ці аркестра народных інструментаў.

Тэма 8. Асаблівасці вывучэння вучэбна-педагагічнага і канцэртнага рэпертуару для беларускіх народных духавых інструментаў

Прынцыпы састаўлення плана работы па вывучэнні музычных твораў для беларускіх народных духавых інструментаў.

Этап першапачатковага знаёмства з творам (партытура, аўдыя- і відэазапіс, праслухоўванне трансляцыі сродкаў масавых камунікацый). Дэтальны музычна-выканальніцкі аналіз асаблівасцей вывучаемага твора і задача па стварэнні адпаведных музычных вобразаў у працэсе выканальніцтва на народных духавых інструментах.

РЕПОЗИТОРИЙ БГУКИ

Работа над асноўнымі эпізодамі музычнага твора (развіццё навыкаў сумеснага выканальніцтва з улікам тэхнічных ансамблевых цяжкасцей у складзе камерна-інструментальнага ансамбля з фартэпіяна, ансамбля ці аркестра народных інструментаў; дынамічны баланс; штрыхі; фразіроўка; выкарыстоўванне дробнай тэхнікі; інтанацыя і інш.).

Шляхі вырашэння музычна-выканальніцкіх задач па стварэнні музычных вобразаў у працэсе канчатковага этапу выканальніцтва на беларускіх народных духавых інструментах у адпаведнасці з мастацка-эстэтычным патрабаваннем твораў (арыгінал, інструментоўка і г. д.).

Тэма 9. Асаблівасці вывучэння сольных канцэртных музычных твораў для беларускіх народных духавых інструментаў у суправаджэнні духавога аркестра

Выкарыстанне асноўных сродкаў музычнай выразнасці ў працэсе стварэння мастацкага вобраза. Інтэрпрэтацыя як тлумачэнне аўтарскіх тэкстаў. Асаблівасці выпрацоўкі пэўнай мастацкай канцэпцыі і пошуку выразных магчымасцей у працэсе ўвасаблення варыянтнай шматлікасці трактовак музычных твораў для беларускіх народных духавых інструментаў. Суадносіны кампазітарскага і выканальніцкага пачаткаў, шматлікасць трактовак гэтага спалучэння ў выканальніцтве на беларускіх народных духавых інструментах.

Вывучэнне разнастайных жанрава-стылявых кірункаў. Асаблівасці выканання старадаўняй музыкі і яе інтэрпрэтацыя. Расшыфроўка знакаў скарачэння нотнага запісу і мелізматыкі.

Асаблівасці выканання на беларускіх народных духавых музычных інструментах эстрадных і джазавых твораў з улікам адпаведнай спецыфічнай манеры і стылю выканання.

Тэма 10. Асаблівасці вывучэння ансамблевых і аркестравых партый музычных твораў для беларускіх народных духавых інструментаў у суправаджэнні духавога аркестра

Работа над асноўнымі эпізодамі музычнага твора: развіццё навыкаў сумеснага выканальніцтва з улікам тэхнічных ансамблевых цяжкасцей у складзе камерна-інструментальнага ансамбля з фартэпіяна, ансамбля ці аркестра духавых і ўдарных інструментаў; дынамічны баланс; штрыхі; фразіроўка; выкарыстоўванне дробнай тэхнікі; інтанацыя і інш.

РЕПОЗИТОРИЙ БГУКИ

Шляхі вырашэння музычна-выканальніцкіх задач па стварэнні музычных вобразаў у працэсе канчатковага этапу выканальніцтва на беларускіх народных духавых інструментах у адпаведнасці з мастацка-эстэтычным патрабаваннем твораў (арыгінал, інструментоўка і г.д.).

Спецыфіка выканання партый сольных эпізодаў для беларускіх народных духавых інструментаў у творах народна-інструментальнай, народна-песеннай, харавой спадчыны беларусаў (работа па вывучэнні арыгінальнага рэпертуару, выкананне пералажэнняў, аранжыровак і інтэрпрэтацый традыцыйных народна-інструментальных, народна-песенных і харавых твораў; асаблівасці сцэнічнага майстэрства і інш.). Спалучэнне дакладнага інструментальнага выканання жанрава-стылявых кірункаў музычных твораў. Асаблівасці выканання старадаўняй музыкі і яе інтэрпрэтацыя. Расшыфроўка знакаў скарачэння нотнага запісу і мелізмаў.

Асаблівасці выканання эстрадных твораў з улікам спецыфічнай манеры і стылю выканання. Дасягненне мастацкіх эфектаў шляхам злучэння беларускіх народных духавых інструментаў і сучаснага музычнага інструментарыя (фартэпіяна; аркестравыя духавыя інструменты ў складзе ансамбля ці аркестра; эпізадычныя інструменты; электрафікаваныя сучасныя музычныя інструменты – разнастайнасці клавішных інструментаў, бас-гітара; ударная ўстаноўка, перкусія і інш.).

Тэма 11. Асаблівасці падрыхтоўкі да канцэртна-выканальніцкай дзейнасці выканаўцаў на беларускіх народных духавых інструментах

Развіццё выканальніцкіх навыкаў падчас падрыхтоўкі да канцэртна-выканальніцкай дзейнасці з мэтай фарміравання мастацкага густу выканаўцы і эстэтычнага выхавання слухачоў. Шляхі ўдасканалення прафесійнага майстэрства. Сцэнічна-псіхалагічная падрыхтоўка выканаўцаў на народных духавых інструментах для ўдзелу ў значных сацыякультурных мерапрыемствах. Арганізацыйна-творчыя пытанні падрыхтоўкі і правядзення канцэртнага выступлення. Эмацыянальна-псіхалагічная падрыхтоўка выканаўцаў (асабістая падрыхтоўка да публічнага выступлення; аўтатрэнінг; вопыт папярэдняй канцэртнай дзейнасці). Жанрава-стылявыя і сацыяльна-ўзроставыя ўмовы (дыферэнцыраваны падыход у складанні выконваемай

РЕПОЗИТОРИЙ БГУКИ

канцэртнай праграмы, разлічанай на розны музычны густ той ці іншай сацыяльнай групы). Эстэтыка-сцэнічныя ўмовы (антураж, сцэнічны выгляд і імідж у адпаведнасці са стылем і эпохай выконваемых твораў). Пытанні акустыкі і тэхнічна-інструментальнага забеспячэння выступлення ў канцэртнай зале або на пленэры.

РЕПОЗИТОРИЙ БГУКИ

ІНФАРМАЦЫЙНА-МЕТАДЫЧНАЯ ЧАСТКА

Літаратура

Асноўная

1. Ансамблевае выканаўства : вучэб. прагр. для выш. навуч. устаноў па спецыяльнасці 16 01 06 11 – “духавыя інструменты (народныя)” [Рэкамендавана ў якасці тыпавой] / склад.: А. Л. Карацееў, А. А. Караткевіч, І. А. Мангушаў. – Мінск : БДУ культуры, 2003. – 22 с.

2. Гром, У. М. Школа ігры на беларускіх народных духавых інструментах : вучэб.-метад. дапам. : у 2 ч. / У. М. Гром, А. Я. Крамко, І. А. Мангушаў. – Мінск : Беларус. дзярж. ун-т культуры і мастацтваў, 2005. – Ч. 1. Сольнае выкананне. – 259 с.

3. Гром, У. М. Школа ігры на беларускіх народных духавых інструментах : вучэб.-метад. дапам. : у 2 ч. / У. М. Гром, А. Я. Крамко, І. А. Мангушаў. – Мінск : Беларус. дзярж. ун-т культуры і мастацтваў, 2005. – Ч. 2. Ансамблевае выкананне. – 217 с.

4. Гром, У. М. Заіграйце, музыкі!: рэпертуар. зб. для фальклорных калектываў : у 2 ч. / У. М. Гром. – Мінск : Чатыры чвэрці, 1998. – Ч. 2. – 155 с.

5. Гром, У. М. Дударэньку-гаспадэньку: рэпертуар. зб. для аматараў ігры на дудзе / У. М. Гром ; БелІПК. – Мінск, 1999. – 54 с.

6. Коротеев, А. Л. Генезис образования специалистов духового исполнительского искусства Беларуси (народно-инструментального, профессионального и любительского) / А. Л. Коротеев // Музыкальное искусство и музыкальное образование на рубеже веков: материалы научных конференций «Беларусь и музыкальное наследие XX столетия: поиски и обретения», 29–30 нояб. 2001 г., Минск, «Музыкальное образование в контексте художественной культуры», 10–11 дек. 2002 г., Минск. – Вып. 1. – Минск : Белорус. гос. акад. музыки, 2004. – С. 138–146.

7. Коротеев, А. Л. Дисбаланс квалификационно-педагогических компонентов системы подготовки специалистов профессионального и любительского духового искусства Беларуси / А. Л. Коротеев // Проблемы развития педагогического образования: материалы Междунар. науч.-практ. конф., Минск, 17 дек. 2004 г. / Белорус. гос. пед. ун-т им. М. Танка ;

РЕПОЗИТОРИЙ БГУКИ

редкол.: А. В. Торхов (отв. ред.) [и др.]. – Минск : БГПУ, 2005. – С. 375–377.

8. *Коротеев, А. Л.* Использование функционально-ролевых игр в процессе подготовки специалистов духового искусства высшей квалификации Беларуси (народные и оркестровые духовые, ударные инструменты) / А. Л. Коротеев // Игровые технологии в современном воспитательном процессе : материалы Респ. науч.-практ. конф., Мозырь, 12–13 февр. 2004 г. : в 3 ч. – Мозырь : МГПУ, 2004. – Ч. 1. – С. 18–21.

9. *Коротеев, А. Л.* Мотивационные и аттестационно-квалификационные аспекты вузовской системы подготовки исполнителей на белорусских народных духовых музыкальных инструментах / А. Л. Коротеев // Высшая школа: проблемы и перспективы : материалы 6-й Междунар. науч.-метод. конф., Минск, 23–24 нояб. 2004 г. – Минск : РИВШ, 2004. – С. 165–166.

10. *Коротеев, А. Л.* Нравственно-эстетические и художественно-творческие критерии формирования профессиональных способностей исполнителей на духовых инструментах / А. Л. Коротеев // Маральна-эстэтычнае выхаванне моладзі сродкамі мастацтва і літаратуры : матэрыялы Міжнар. навук. канф., Мінск, 24–25 лют. 2000 г. / Беларус. ун-т культуры ; рэдкал.: А. У. Пазнякоў (адк. рэд.) [і інш.]. – Мінск : Беларус. ун-т культуры, 2000. – С. 63–67.

11. *Коротеев, А. Л.* Фольклорные духовые инструменты белорусов в этнокультурном воспитании и художественном образовании детей и молодежи (от музыкальной игрушки до разнообразия национального инструментария) / А. Л. Коротеев // «Этнашкола» ў сучасным адукацыйным працэсе: вопыт станаўлення і перспектывы развіцця (да 10-годдзя існавання): зб. навук. арт. / склад. і навук. рэд. І. І. Сучкоў. – Мінск : Бестпринт, 2004. – С. 87–94.

12. *Карацееў, А. Л.* Забеспячэнне працэсу падрыхтоўкі спецыялістаў у ВНУ культуры і мастацтваў Беларусі (вучэбна-метадычныя і арганізацыйныя аспекты) / А. Л. Карацееў // Кафедра як асноўны цэнтр падрыхтоўкі спецыялістаў да дзейнасці ў сацыякультурнай і інфармацыйна-камунікатыўнай сферах : матэрыялы навук.-метад. канф., Мінск, 19–20 лют. 2004 г. / Беларус. дзярж. ун-т культуры і мастацтваў ; рэдкал.: А. І. Смолік (адк. рэд.) [і інш.]. – Мінск : Беларус. дзярж. ун-т культуры і мастацтваў, 2005. – С. 51–54.

РЕПОЗИТОРИЙ БГУКИ

13. *Карацееў, А. Л.* Роля прагрэсіўных тэхналогій падрыхтоўкі спецыялістаў духавога мастацтва ў працэсе распрацоўкі сучасных адукацыйных стандартаў / А. Л. Карацееў // Стандарты вышэйшай культуралагічнай і мастацкай адукацыі: тэарэтыка-метадалагічныя аспекты : матэрыялы навук.-метад. канф., Мінск, 2–3 лют. 1999 г. / Беларус. дзярж. ун-т культуры і мастацтваў ; рэдкал.: А. І. Смолік (адк. рэд.) [і інш.]. – Мінск : Беларус. ун-т культуры, 1999. – С. 91–96.

14. *Назина, И. Д.* Белорусские народные музыкальные инструменты: Самозвучащие, ударные, духовые / И. Д. Назина ; под ред. М. Я. Гринблат. – Минск : Наука и техника, 1979. – 144 с.

15. *Назіна, І. Д.* Беларускія народныя музычныя інструменты / І. Д. Назіна. – Мінск : Беларусь, 1997. – 239 с.

16. *Скорабагатаў, В.* Зайгралі спадчынныя куранты: цыкл нарысаў з гісторыі праф. муз. культуры Беларусі / В. Скорабагатаў. – Мінск : Тэхналогія, 1998. – 180 с.

Дадатковая

1. *Буданков, О. А.* Практический курс игры на русских народных духовых и ударных инструментах / О. А. Буданков, М. Б. Вахутинский, В. К. Петров. – М. : Музыка, 1991. – 192 с.

2. *Васильев, Ю.* Рассказы о русских народных инструментах / Ю. Васильев, А. Широков. – М. : Сов. композитор, 1976. – 95 с.

3. *Вертков, К.* Русские народные музыкальные инструменты / К. Вертков. – М. : Музыка, 1975. – 280 с.

4. *Коротеев, А. Л.* Бытование амбушюрных духовых музыкальных инструментов в Беларуси (по материалам археологических изысканий, архивных исследований и анализа печатных изданий в контексте славянской органологии) / А. Л. Коротеев // IV Міжнар. Кірыла-Мяфодзіеўскія чытанні, прысвеч. Дням славянскага пісьменства і культуры: матэрыялы чытанняў, Мінск, 24–26 мая 1998 г. : у 2 ч. / ЕГУ, Беларус. ун-т культуры ; рэдкал.: А. У. Пазнякоў (адк. рэд.) [і інш.]. – Мінск : Беларус. ун-т культуры, 1999. – Ч. 2. – С. 168–176.

5. *Коротеев, А. Л.* Духовое искусство Беларуси: жанрово-стилистические поиски и перспективы развития / А. Л. Коротеев // Музыкальное творчество и XXI век: традиции, новации и перспективы : материалы Междунар. науч. конф., Минск, 21 апр. 2000 г. – Минск : Технопринт, 2000. – С. 41–45.

РЕПОЗИТОРИЙ БГУКИ

6. *Коротеев, А. Л.* Функциональные и этноорганологические особенности белорусских народных духовых инструментов / А. Л. Коротеев // X Міжнар. Кірыла-Мяфодзіеўскія чытанні, прысвеч. Дням славянскага пісьменства і культуры, Мінск, 24–26 мая 2004 г. / рэдкал.: М. А. Бяспалая (адк. рэд.) [і інш.]. – Мінск : Беларус. дзярж. ун-т культуры і мастацтваў, 2005. – С. 66–72.

7. *Карацееў, А. Л.* Неардынарная з’ява нацыянальна-выканальніцкага адраджэння / А. Л. Карацееў // Весн. Беларус. дзярж. у-та культуры і мастацтваў. – 2005. – № 5. – С. 119–122.

8. *Карацееў, А. Л.* Спецыяльнасць «Духавыя інструменты (народныя)» / А. Л. Карацееў // Крытэрыі ацэнкі ведаў абітурыентаў на ўступных экзаменах: метад. указанні; пад агул. рэд. А. І. Смоліка. – Мінск : Беларус. дзярж. ун-т культуры, 2003. – С. 81–84.

9. *Константинов, И.* Приходите слушать канклес / И. Константинов // Наука и жизнь. – 1989. – № 6. – С. 111–113.

10. *Коротеев, А. Л.* Особенности развития духового искусства Восточной Европы: органологическое исследование и эволюция форм народно-инструментального исполнительства на духовых и ударных инструментах / А. Л. Коротеев // Украіньска культура в іменах і дослідженнях: наукові записки Рівненьского державного інституту культури. – Рівне : Рівненський державний інститут культури, 1998. – Віп. 3. – С. 296–320.

11. *Логвін, В.* Традиціі інструментального виконавства в чеських поселеннях Волині / В. Логвін // Украіньска культура в іменах і дослідженнях: наукові записки Рівненьского державного інституту культури. – Рівне : Рівненський державний інститут культури, 1977. – Віп. 1. Волинске Полісся в контексти слов’янськоі культури. – С. 133–134.

12. Народные музыкальные инструменты и инструментальная музыка: сб. ст. и материалов: в 2 ч. / сост. И. В. Мациевский; под общ. ред. Е. В. Гиппиуса. – М. : Сов. композитор, 1987. – Ч. 1. – 264 с.

13. Народные музыкальные инструменты и инструментальная музыка: сб. ст. и материалов: в 2 ч. / сост. И. В. Мациевский ; под общ. ред. Е. В. Гиппиуса. – М. : Сов. композитор, 1988. – Ч. 2. – 327 с.

РЕПОЗИТОРИЙ БГУКИ

Крытэрыі ацэнкі вынікаў вучэбнай дзейнасці студэнтаў

Адзнака	Паказальнікі адзнакі
1 (адзін)	Веданне студэнтам тэрміналогіі, асобных фактаў, крытэрыяў і форм кантролю ведаў вывучаемай дысцыпліны
2 (два)	Устойлівая фіксацыя ў памяці студэнта асобных выканальніцкіх навыкаў і тэрмінаў атэстацыі па вывучаемай дысцыпліне
3 (тры)	Недастатковы ўзровень выканання студэнтам праграмнага матэрыялу
4 (чатыры)	Недастаткова сістэмнае ўсведамленне студэнтам матэрыялу вывучаемай дысцыпліны
5 (пяць)	Усведамленне большай часткі праграмнага вучэбнага матэрыялу. Наяўнасць неістотных памылак пры выкананні інструктыўнага матэрыялу і музычных твораў
6 (шэсць)	Сістэмнае ўсведамленне большай часткі праграмнага вучэбнага матэрыялу. Веданне асаблівасцей выканання на беларускіх народных духавых інструментах. Наяўнасць неістотных памылак
7 (сем)	Трывалыя веды і выканальніцкія навыкі па асноўных кірунках дысцыпліны, разуменне мастацка-функцыянальных асаблівасцей беларускіх народных духавых і ўдарных інструментаў. Наяўнасць адзінкавых неістотных памылак падчас выканання ансамблевых, аркестравых партый ці solo на беларускіх народных духавых інструментах
8 (восем)	Дастатковыя веды па асноўных тэмах дысцыпліны аб мастацка-функцыянальных асаблівасцях беларускіх народных духавых і ўдарных інструментаў у сучасных умовах развіцця культуры. Свабоднае выкананне ансамблевых, аркестравых партый ці solo на беларускіх народных духавых інструментах. Наяўнасць адзінкавых неістотных памылак падчас выканання

РЕПОЗИТОРИЙ БГУКИ

9 (дзевяць)	Трывалыя веды па асноўных тэмах дысцыпліны аб мастацка-функцыянальных асаблівасцях беларускіх народных духавых і ўдарных інструментаў у сучасных умовах развіцця культуры. Трывалыя выканальніцкія навыкі падчас выканання ансамблевых, аркестравых партый ці solo на беларускіх народных духавых інструментах. Наяўнасць адзінкавых неістотных памылак падчас выканання
10 (дзесяць)	Поўныя, трывалыя і глыбокія веды па асноўных тэмах дысцыпліны аб мастацка-функцыянальных асаблівасцях беларускіх народных духавых і ўдарных інструментаў у сучасных умовах развіцця культуры. Выдатныя выканальніцкія навыкі падчас выканання ансамблевых, аркестравых партый ці solo на беларускіх народных духавых інструментах. Адсутнасць памылак падчас выканання

РЕПОЗИТОРИЙ БГУКИ

Пералік рэкамендуемых сродкаў дыягностыкі

Для дыягностыкі прафесійных кампетэнцый, выяўлення ўзроўню засваення ведаў і ўменняў па дысцыпліне рэкамендаваны наступны інструментарый:

– падрыхтоўка асабістых кантрольных заданняў па выкананні інструктыўнага матэрыялу (практыкаванні, гамы, эцюды), музычных твораў, партый ансамблевых ці аркестравых твораў;

– падрыхтоўка асабістых кантрольных заданняў па выкананні solo ў суправаджэнні аркестра духавых і ўдарных інструментаў;

– сольныя выступленні на пасяджэнні адпаведнай секцыі выніковых навукова-творчых канферэнцый аспірантаў, магістрантаў і студэнтаў;

– падрыхтоўка сольнага твора да канцэртнага выступлення ў суправаджэнні аркестра духавых і ўдарных інструментаў;

– атэстацыя ведаў і выканальніцкіх навыкаў ігры на народных музычных інструментах падчас правядзення іспыту (кантрольны ўрок, залік, экзамен).

Метадычныя рэкамендацыі па арганізацыі і выкананні самастойнай работы студэнтаў

Дзеля ажыццяўлення самастойнай падрыхтоўкі студэнтаў па засваенні неабходных матэрыялаў дысцыпліны «Дадатковы народны інструмент» выкладчыку неабходна вызначыць сутнасць спецыфікі і асаблівасцей выканання на беларускіх народных духавых і ўдарных інструментах.

З мэтай актывізацыі вучэбна-выканальніцкай і канцэртнай дзейнасці студэнтаў прапануецца работа са спецыяльнымі творамі для беларускіх народных духавых інструментаў у суправаджэнні з ансамблем ці аркестрам духавых і ўдарных інструментаў.

Падчас падрыхтоўкі адпаведных матэрыялаў па вывучэнні дысцыпліны «Дадатковы народны інструмент» у студэнтаў павінны фарміравацца ўменні і навыкі выканання твораў у суправаджэнні з фартэпіяна ці ў складзе ансамбля, аркестра духавых і ўдарных інструментаў, а таксама і выкананне сольных твораў на беларускіх народных духавых інструментах у суправаджэнні аркестра духавых і ўдарных інструментаў.

Эфектыўным спосабам засваення трывалых ведаў па практычных пытаннях выканання на беларускіх народных духавых інструментах і фарміравання адпаведных выканальніцкіх навыкаў павінны стаць асабістыя заданні па засваенні як вучэбнага, так і канцэртнага рэпертуару.

Важнай умовай засваення трывалых ведаў студэнтамі па дысцыпліне «Дадатковы народны інструмент» з’явіцца знаёмства з нотным матэрыялам твораў, якія прызначаны для выканальніцтва на беларускіх народных духавых і ўдарных інструментах (*solo, ансамбль, капэла*), а таксама адбор і праслухоўванне адпаведных фанаграм з мэтай вывучэння мастацка-выразных асаблівасцей узораў выступленняў сусветна вядомых і лепшых айчынных выканаўцаў на народных духавых і ўдарных музычных інструментах.

РЕПОЗИТОРИЙ БГУКИ

Вучэбнае выданне

ДАДАТКОВЫ НАРОДНЫ ІНСТРУМЕНТ

Вучэбная праграма ўстановы вышэйшай адукацыі
па вучэбнай дысцыпліне
для спецыяльнасці 1-18 01 01 Народная творчасць
(па напрамках),
напрамку спецыяльнасці 1-18 01 01-02 Народная творчасць
(інструментальная музыка), спецыялізацыі 1-18 01 01-02 02
Інструментальная музыка духавая

Карэктар В. Б. Кудласевіч
Тэхнічны рэдактар Л. М. Мельнік

Падпісана ў друк 2015. Фармат 60x84 $^{1}/_{16}$.
Папера пісчая № 2. Рызаграфія.
Ум. друк. арк. 1,33. Ул.-выд. арк. 0,86. Тыраж экз. Заказ .

Выдавец і паліграфічнае выкананне:
УА «Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт культуры і мастацтваў».
Пасведчанне аб дзяржаўнай рэгістрацыі выдаўца, вытворцы,
распаўсюджвальніка друкаваных выданняў № 1/177 ад 12.02.2014.
ЛП № 02330/456 ад 23.01.2014.
Вул. Рабкораўская, 17, 220007, г. Мінск.

РЕПОЗИТОРИЙ БГУКИ

РЕПОЗИТОРИЙ БГУКИ